

رضانباتی

نه توصیه در آموزش روخوانی قرآن کریم

آموزگاران توفیق آن را دارند که همچون پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) که قرآن کریم را به مسلمانان می‌آموخت، آن را به دانش‌آموزان بیاموزند. از این نظری می‌توان گفت: «خوشا به سعادت عظیم ایشان!» یکی دیگر از نکاتی که آموزگاران در کنار تقویت انس روزانه‌ی خود با قرآن کریم به آن اهتمام جدی دارند، پژوهش و بررسی آخرین شیوه‌های آموزش قرآن است. این نوشته در حوزه‌ی آموزش روخوانی قرآن، نه نکته‌ی مهم را در قالب «نه توصیه» بیان می‌کند.

۱. تلقی خود از مفهوم آموزش روخوانی قرآن را اصلاح کنید.

در بسیاری از موارد، معلمان قرآن «آموزش روخوانی» را همان «آموزش قواعد روخوانی» می‌دانند. این به‌واسطه‌ی فرهنگ عمومی جامعه است. روخوانی مهارتی است که به‌تدریج و با تمرین و ممارست یادگیرنده حاصل می‌شود. همین نکته در تغییر بنیادین برنامه‌ریزی آموزش قرآن بسیار نقش‌آفرین است؛ از هدف نویسی گرفته تا طراحی، تدوین، تولید محتوا و تدریس آن.

یا گاهی این تلقی دیده و شنیده می‌شود که پرداختن به «حفظ قرآن» بسیار ارزشمندتر از «روخوانی» قرآن است. در حالی که روخوانی همانند کسب مهارت خواندن شعر در فارسی است. مهارت خواندن، هم کلید ورود به همه‌ی علوم است و هم کسب آن همیشه و در همه جا امکان‌پذیر نیست. اما حفظ قرآن یا شعر چنین نیست. لذا با چنین تلقی سطحی‌گرایانه، شاهد آن هستیم که در طول دو سال گذشته، یک ساعت در هفته از ساعات رسمی آموزش قرآن به نفع طرح فوق‌برنامه‌ی حفظ جزء ۳۰ مصادره می‌شود.

۲. به «ضرورت» انجام آموزش روخوانی قرآن واقف باشید.

کسب مهارت خواندن گامی سرنوشت‌ساز در دوره‌ی ابتدایی است. شکست در این مرحله، اهداف دیگر آموزش قرآن راه‌حلی در سال‌های بعد، بی‌اثر جلوه خواهد داد. آموزش صحیح و مؤثر روخوانی قرآن کریم به تحقق رویکرد اصلی آموزش قرآن، یعنی «انس مستمر با قرآن کریم»، کمک شایانی می‌کند.

۳. کارکردهای آموزش روخوانی را مورد توجه قرار دهید.

اگر دانش‌آموزان بدانند چرا در حال یادگیری قرآن هستند، داشتن این آگاهی، به مهارت روخوانی و ایجاد انگیزه‌شان می‌کند. از آنجا که فرهنگ عمومی جامعه قداست و الاهی برای قرآن کریم قائل است، لذا پذیرش استدلال‌های آموزگار

اساسی تعریف تدریس موفق است.

۸. دستاوردهای ارزیابی از خوانی

قرآن دانش آموزان را به دقت ثبت کنید.

اگر قرار است ارزیابی مؤثر باشد، باید دستاوردها را برشی

از تدریس و آموزش دید؛ نه تکه‌ای جدا از آن. کلید موفقیت تدریس خوب و موفق در آن است که از ابتدا مشخص کنید به دنبال چه چیزی هستید؟ تنها در این صورت است که به همانی خواهید رسید که از ابتدا انتظار داشتید، وگرنه همه چیز را به دست خواهید آورد، جز آنچه می‌خواستید؛ یعنی کسب مهارت خواندن قرآن.

۹. مستندسازی و ارائه پیشنهاد برای

اصلاح آموزش قرآن را هرگز فراموش نکنید.

تدریس و ارزیابی دو کفه‌ی ترازوی آموزش موفق هستند. اگر خوب مدیریت شوند، می‌توانند مهارت بیشتر دانش‌آموزان را تقویت کنند و به سطح بالاتری ارتقا دهند.

علاوه بر این، با انجام تدریس و ارزیابی مؤثر از نحوه‌ی یادگیری دانش‌آموز، می‌توان از عملکرد نظام آموزشی دید واقع‌بینانه‌تری به دست آورد. آموزش موفق نوعی ارتباط سه‌جانبه میان برنامه‌ریز (مؤلف)، معلم و دانش‌آموز است. همچنین، مستندسازی تدریس از مطمئن‌ترین گام‌ها در بهبود فرایند آموزش است. مستندسازی را هرگز کاری زمان‌گیر ندانید. توجه داشته باشید که وجود یک سابقه‌ی نامنظم، نه فقط موجب یک سابقه‌ی نامتعادل برای معلم و فرایند آموزش می‌شود، بلکه می‌تواند پر از نکات ابهام‌انگیز در آینده باشد. مستندسازی صحیح یک عادت حرفه‌ای با ارزش است.

اگر از مهارت‌های نوشتاری خود راضی نیستید، حتماً از راهنمایی‌های سایر متخصصان استفاده کنید

قبل از شروع تدریس، لحظاتی را صرف مرور چگونگی انجام آن کنید. قبل از تدریس، الگوی تعریف‌شده و کاملی برای خود تعیین و به‌طور دقیق مشخص کنید دانش‌آموزان باید چه کارهایی انجام دهند و چه انتظاراتی از آنان وجود دارد؟ (معیارهای ارزیابی).

۱۵. اختصاص فرصت سؤال در حین و پایان تدریس به دانش‌آموزان؛

۱۶. تکرار نکات مهم درس.

۵. خطاهای رایج در آموزش

روخوانی قرآن را بشناسید.

بهترین راه برای چیرگی بر این دشواری آن است که آموزگار بر محتوای کتاب درسی قرآن خود مسلط باشد تا به محض وقوع اشکالات آن را با توجه به مراحل آن رفع کند.

۶. ویژگی‌های معلمی موفق در آموزش روخوانی را

الگوی خود قرار دهید.

● دید علمی و منطقی

باید با دید علمی و منطقی به تدریس روخوانی نگرست و به‌طور منطقی درصدد یافتن راه‌حل مشکلات روخوانی دانش‌آموزان بود. آنچه هر معلم موفق باید واجد آن باشد، دقت، پشتکار و علاقه است.

● تجربه و مهارت کافی

با توجه به تأثیرگذاری تدریس در استمرار یا قطع علاقه‌ی دانش‌آموزان به قرآن، لزوم الگوگیری از مدرسان و معلمانی که به دانش، تجربه و مهارت کافی احاطه دارند، ضروری به نظر می‌رسد.

● آگاهی از روش‌های آموزش و الگوهای ارزشیابی البته تجربه به‌تنهایی نمی‌تواند دلیلی برای انجام درست ارزیابی باشد، چرا که موفقیت آن مستلزم آشنایی کافی با انواع روش‌های تدریس و الگوهای ارزیابی است. باید دانست که نقطه‌ی شروع کدام است؟ آموزش را چگونه باید آغاز کرد؟ و سرانجام ارزشیابی چگونه باید باشد؟

● بی‌طرفی و دوری از جانبداری

در تدریس باید نسبت به نکته‌های جزئی حساس بود، واقعیت‌ها را در یافت و موافق با آن‌ها اندیشید و در نهایت امکان خطای خود را قبول کرد.

۷. استانداردهای فرایند آموزش و ارزشیابی در تدریس

قرآن را بشناسید.

● رو به رشد بودن فرایند یادگیری مهم‌ترین ویژگی آموزش موفق محسوب می‌شود، چرا که آنچه مهم است، شناسایی و رفع نواقص دانش‌آموزان در هنگام خواندن قرآن است و نه تکرار دوباره‌ی همان اشکالات قبلی.

● تجربی بودن یادگیری مهارت روخوانی باید قابلیت اجرا به‌صورت عینی را در کلاس درس دارا باشد. اگر نتواند قابلیت تجربی بودن خود را ثابت کند، نمی‌تواند در زمره‌ی تدریس موفق قرار گیرد.

● نظام‌دار بودن آموزش و توجه به فرایندی و منظم و مدون بودن برنامه‌ی درسی برای رسیدن به هدفی خاص از نکات

برای دانش‌آموزان چندان مشکل نیست. اما دانش‌آموزان باید طعم یادگیری را بچشند و از میوه‌ی این تلاش بهره‌مند شود. به همین دلیل، در جای‌جای آموزش به نتایج آموزش قرآن اشاره کنید. چرایی و فایده‌ی یادگیری خواندن، حفظ، تدبر و تفکر و انس روزانه با قرآن، نیازمند اشاره‌ی کوتاه در هر جلسه است. فقط مراقب باشید دانش‌آموزان زمینه‌ی درک مطالب شما را نداشته باشند! کسب ثواب یک وجه از وجوه ارزشمند یادگیری قرآن است، نه همه‌ی آن.

یکی از کارکردهای کسب مهارت روخوانی قرآن کریم آن است که کسب مهارت خواندن به سهولت و روان‌خوانی و حتی درک و فهم سایر درس‌ها از جمله فارسی و عربی نیز کمک می‌کند.

۴. همواره ملاحظات لازم در آموزش

روخوانی را مد نظر قرار دهید.

از عمده‌ترین ملاحظات می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱. خواندن مقدمه‌ی کتاب درسی؛
۲. انس شما با قرآن، به‌عنوان الگوی عملی دانش‌آموزان؛
۳. توجه به نقش فعال و الگویی خانواده؛
۴. پرهیز از «سخت‌گیری» و «سهل‌انگاری» در تدریس و ارزشیابی؛
۵. تبدیل کلاس درس به محیطی امن برای یادگیری؛
۶. انعطاف‌پذیری آموزگار در تدریس و کار گروهی؛
۷. بیان ساده و واضح هنگام تدریس؛
۸. تقویت علاقه‌ی دانش‌آموزان به خواندن مستمر قرآن کریم؛
۹. اول روخوانی، سپس روان‌خوانی؛
۱۰. پرهیز از «قائده محوری» در تدریس؛
۱۱. بهانه قراردادن پیام قرآنی برای کسب «مهارت تدبیر»؛
۱۲. درک معنای لغات و ترکیب‌های قرآنی مشترک با فارسی؛
۱۳. در نظر داشتن هدف از داستان قرآنی که همانا علاقه‌مند کردن دانش‌آموزان به خواندن قرآن است؛
۱۴. پرهیز از مقایسه‌ی دانش‌آموزان در یادگیری قرآن؛